

Förslag på miniföredrag

- A.** Vargen är ett hunddjur och är nära släkt med hunden. De lever i flockar som består av en hona, en hane och deras valpar. De äter mest älg. Älgar är stora och ganska svåra att jaga och därför jagar vargen mest unga älgar som inte är fullvuxna.
- B.** Lodjuret är ett kattdjur. Precis som tamkatten kan den dra in sina klor. Lodjur lever ensamma förutom då honan har ungar. Alla lodjur har tofsar på öronen och en kort svans som är svart längst ut. De lodjur som lever i norr äter mycket ren medan de som bor söderut äter rådjur.
- C.** Järven är ett mårddjur. Andra exempel på mårddjur är grävling, iller och mård. Järven lever främst i fjällen och äter ren. Ofta äter den redan döda djur, men ibland dödar den renar själv också. Den är inte speciellt snabb, men om skarsnön bär för järven och inte för renen så kan den springa ikapp en ren.
- D.** Björnen är ett björndjur och är släkt med isbjörnar, pandor och andra björnar. De kan väga upp till 300 kg, men många björnar är mycket mindre än så. De äter allt möjligt, men är speciellt förtjusta i bär. På våren äter de en del älg också. Björnen sover hela vintern och då varken äter, dricker, kissar eller bajsar den.
- E.** Varje år angrips ett antal tamdjur av de stora rovdjuren. Det är mest får och renar som angrips men också ibland kor, getter, hundar, katter och i sällsynta fall hästar. För att undvika att rovdjuren äter får, getter och kor kan man sätta upp elstängsel runt hagen. Att skydda renar och hundar är svårare eftersom de inte går i hagar.
- F.** Trots att rovdjuren dödar en del tamdjur och renar är det mycket sällan de attackerar människor. Lodjur och järv har aldrig angripit någon människa i modern tid. Senast en vild varg attackerade en människa i Sverige var år 1821. Björnattacker sker ungefär en gång per år. Björnar jagar inte människor som föda, men om man råkar komma för nära dem och de blir överraskade eller rädda kan de gå till angrepp.
- G.** Alla de stora rovdjuren är fridlysta. Sverige har lovat att bevara dem – precis som en lång rad andra arter. Det innebär att man inte får skjuta och döda dem hur som helst. Men för att de inte ska bli för många och innebära för stora problem för oss människor har man en viss jakt på rovdjur. Naturvårdsverket och Länsstyrelserna som beslutar om hur många som får jagas.
- H.** En del är rädda för rovdjuren, men det finns många som gärna vill se vilda rovdjur. Därför blir det allt vanligare i Sverige med rovdjursturism. Man kan boka en guidad tur i skogen och leta efter spår. Man kan också titta på björnar, vargar och järvar från små stugor där mat finns utlagd åt djuren (de kallas gömslen).

Förslag på miniföreläsning – tema historia och myter

A. De stora rovdjuren kom till Sverige när inlandsisen smälte. Det var cirka 10 000 år sedan. Då kom också människan hit. Både rovdjur och människor jagade renar, älgar och andra bytesdjur. Men människan jagade rovdjuren också. Dels för deras varma pälsars skull, men säkert också lite för att minska konkurrensen om bytesdjuren.

B. Människan jagade rovdjuren, men samtidigt såg de upp till dem och vördade dem. De var imponerade av deras jaktskicklighet, snabbhet och uthållighet. Den som dödade en björn fick dess styrka, trodde man.

C. Människan började så småningom att odla mat och hålla tamdjur. Då blev rovdjuren ett hot mot tamdjuren, och om gårdens djur dödadades av rovdjur kunde familjen riskera att svälta ihjäl. Av den anledningen var det många som ville hålla nere antalet rovdjur i Sverige. Rovdjuren jagades med fällor, spjut, gevär och gift. Det var till och med lag på att vara med och jaga rovdjur. Man kunde också få pengar om man dödade ett rovdjur. Det kallades skottpeng.

D. På 1800-talet bestämde vi människor oss för att utrota rovdjuren och i början av 1900-talet fanns nästan inga rovdjur kvar i Sverige. På mitten av 1900-talet ångrade vi oss och rovdjuren fridlystes så att man inte fick jaga dem längre. Att man ångrade sig berodde bland annat på att man hade lärt sig att det var bra om det fanns många olika arter i naturen. Men nu var det inte heller längre någon risk att familjen svälte om gårdens djur åts upp av rovdjur, för vid den här tiden handlade de flesta sin mat på affären.

E. Eftersom rovdjuren fridlystes har rovdjuren ökat i Sverige igen och nu finns det fler än på 100 år. De är fridlysta men de får jagas ibland ändå. Till exempel jagar man björn varje höst för att de inte ska bli för många, och om ett rovdjur angriper tamdjur kan man få skjuta just det rovdjuret.

F. Vi har lovat andra länder i världen att rovdjuren och massa andra arter ska få finnas i Sverige. De andra länderna har lovat att bevara de arter som finns i deras länder. Många i Sverige tycker att det är bra att vi har rovdjur här, men en del av de som har renar, får, hundar eller som tycker om att jaga upplever att deras liv har förändrats sedan rovdjuren börjat öka i Sverige igen.

G. Varje år angrips tamdjur av de stora rovdjuren. Det är mest får och renar som angrips men också hundar, getter, katter, och i sällsynta fall kor och hästar. För att undvika att rovdjuren äter får, getter och kor kan man sätta upp elstängsel runt hagen. Att skydda renar och hundar är svårare eftersom de inte går i hagar.

H. Trots att rovdjuren dödar en del tamdjur och renar är det mycket sällan de attackerar människor. Lodjur och järv har aldrig angripit någon människa så vitt vi vet. Senast en varg attackerade en människa i Sverige var år 1821. Björnattacker sker ungefär en gång per år. Björnar jagar inte människor som föda, men om man råkar komma för nära dem och de blir överraskade eller rädda kan de gå till angrepp.

I. Nu vet vi ganska mycket om rovdjuren eftersom vi har forskat på deras beteende. Förr visste man inte lika mycket. Då trodde man till exempel att lodjur kunde se rakt genom väggar och att järven var en björnunge. Man trodde också att björnen överlevde vintern utan mat genom att suga på sina tassor.

J. Förr i tiden trodde man att järven kunde äta en hel ren på en och samma gång. Det trodde man för att man hade sett att en ren kunde försvinna fort från platsen efter att en järv dödat den. Man vet nu att järven delar upp renen i mindre bitar som de gömmer på olika ställen för att spara mat till senare.

K. Vargen har alltid setts som ond och man ville inte att vargen skulle komma nära oss människor för det kunde betyda olycka. Om man sa ordet "varg" trodde man att man lockade till sig vargen. Istället använde man andra ord, till exempel gråben.

